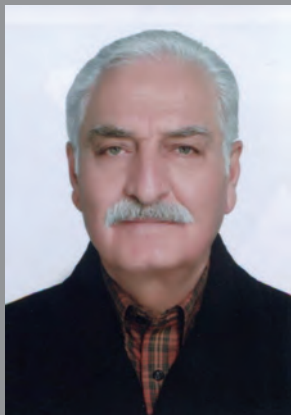


سیدرضا موسوی حرمی



نام سید رضا موسوی حرمی، برای جامعه زمین‌شناسی و معدن کشور، شناخته شده است. وی که دکتری رسوب‌شناسی و زمین‌شناسی نفت خود را از دانشگاه آیوا آمریکا اخذ کرده است، سال‌های متمادی در کسوت استاد دانشگاه، محقق و پژوهشگر زمین‌شناسی فعالیت دارد. نظر به تجربیات ارزنده این استاد ارجمند، گفت‌وگوی این شماره مجله را به ایشان اختصاص دادیم.

◀ لطفاً خلاصه‌ای از سوابق تحصیلی و شغلی خود را بیان فرمائید.
در ۱۰ خرداد سال ۱۳۲۸ در شهر مقدس قم به دنیا آمدم. تحصیلات ابتدایی را در مدرسه صدر اوحدی گذراندم. سپس دبیرستان دین و دانش رفتم و دیپلم خود را از اخذ کردم. در سال، ۱۳۴۷ در رشته زمین‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد قبول شدم و در سال ۱۳۵۱ مدرک کارشناسی خود را از این دانشگاه گرفتم. سپس در اردیبهشت ۱۳۵۳ برای ادامه تحصیل به آمریکا رفتم و در دانشگاه اوکلاهما، مشغول به تحصیل شدم. در سال ۱۹۷۷ مدرک کارشناسی ارشد خود را در رشته رسوب‌شناسی و زمین‌شناسی نفت دریافت کردم و به دنبال آن در سال ۱۳۵۹ (ماه می ۱۹۸۰) موفق به اخذ مدرک دکتری در همین رشته از دانشگاه آیوا - آمریکا شدم.
از ماه اوت ۱۹۷۵ تا ماه ژوئن ۱۹۷۷، آسیستان تحقیقاتی و کارشناس تمام وقت سازمان زمین‌شناسی اوکلاهما - آمریکا و پس از آن تا ماه می ۱۹۸۰، آسیستان آموزشی و تحقیقاتی دانشگاه آیوا - آمریکا بودم. از ژانویه ۱۹۹۴ تا ژوئن ۱۹۹۷ عضو هیئت علمی دانشگاه آدلاید استرالیا و مشاور بخش نفت، گاز و ذغال دپارتمان معدن و انرژی استرالیا جنوبی - آدلاید نیز بودم.

اساتید گروه زمین‌شناسی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه آیوا - سال ۱۹۷۸ همراه با مرحوم دکتر یعقوب پور





◀ چه افتخاراتی در طول مدت فعالیت خود کسب کرده‌اید .

جوایز و تقدیرنامه‌های متعددی کسب کردم که از آن جمله می‌توان موارد زیر را نام برد:

- دریافت لوح بهترین کتاب ترجمه (در زمین شناسی) در سال ۱۳۷۷ از انجمن زمین شناسی ایران

- دریافت لوح و جوایز به‌عنوان بهترین مدرس و محقق در دانشگاه فردوسی مشهد در سال‌های ۱۳۸۱، ۱۳۸۲ و ۱۳۸۴

- دریافت لوح نفر اول ارجاعات در علوم پایه در مجلات ISC در سال‌های ۱۳۸۸ و ۱۳۹۲

- دریافت لوح افتخار به‌عنوان رسوب شناس و زمین شناس برتر در سی و دومین گردهمایی علوم زمین و اولین گردهمایی بین‌المللی زمین شناسی - سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور

- دریافت لوح افتخار از ریاست جمهوری به‌عنوان محقق برتر در علوم پایه در پانزدهمین جشنواره تجلیل از پژوهشگران و فن‌آوران برتر کشور سال ۱۳۹۳

- دریافت لوح افتخار به‌عنوان زمین شناس برتر در هیجدهمین همایش انجمن زمین شناسی ایران سال ۱۳۹۳

- دریافت لوح به‌عنوان استاد برجسته از بنیاد دانشگاه فردوسی در سال ۱۳۹۴

- دریافت لوح و نشان افتخار اولین جشنواره علمی رضوی در سال ۱۳۹۶

◀ شما به‌عنوان یکی از اساتید برجسته زمین شناسی در کشور شناخته می‌شوید. به نظر شما آیا سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور به معنای واقعی در جذب زمین شناسان و توسعه فعالیت‌های زمین شناسی موفق بوده است؟

پس از بازگشت به ایران در تیر ماه ۱۳۶۰ به وزارت نفت رفتم و به مدت دو سال، مسئول رسوب‌شناسی اداره آزمایشگاه‌های زمین شناسی - اکتشاف و تولید وزارت نفت بودم.

بعد از آن به مشهد آمدم و از تیر ماه ۱۳۶۲ تاکنون عضو هیئت علمی (استادیار - دانشیار و از سال ۱۳۷۸ استاد) گروه زمین شناسی دانشگاه فردوسی مشهد هستم. در طول مدت خدمتم در این دانشگاه سمت‌های مختلفی داشتم از جمله: از سال ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۱ مدیر گروه زمین شناسی و از سال ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۳ معاونت پژوهشی دانشکده علوم. البته در این بین مسئولیت‌های دیگری هم برعهده‌ام بوده است:

از ژانویه ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۲ استاد وابسته گروه زمین شناسی، دانشگاه آیوا - آمریکا.

از سال ۱۳۷۷ تا ۱۳۷۹ رئیس انجمن زمین شناسی ایران

از سال ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ عضو هیئت مدیره انجمن زمین شناسی ایران

از سال ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۴ عضو هیئت مدیره اولین دوره نظام مهندسی معدن خراسان رضوی

از سال ۱۳۹۰ تاکنون عضو هیئت مؤسس و رئیس انجمن رسوب شناسی ایران

از شهریور ۱۳۹۴ تاکنون عضو شورای عالی اکتشاف وزارت نفت جمهوری اسلامی ایران

عضو هیئت تحریریه مجله علوم دانشگاه تهران، مجله پژوهش نفت، مجله انجمن زمین شناسی نفت ایران، مجله رخساره‌های رسوبی، فصلنامه زمین شناسی ایران و Journal of Petroleum Science and Engineering (پژوهشگاه صنعت نفت).



روستای باغک - سال ۱۳۶۵ همراه با دانشجویان

با اینکه سازمان زمین‌شناسی تلاش دارد نیروهای خوب و نخبگان را جذب کند ولی تاکنون موفق نبوده است، زیرا از نظر مالی نمی‌تواند نیروهای خود را در حد مطلوب تأمین کند و بسیاری از نخبگان ترجیح می‌دهند تا در مؤسسات خصوصی یا سایر اداراتی که می‌توانند امکانات بهتری برای آنها فراهم کنند، مشغول به کار شوند. بنابراین توسعه سازمان و ارائه خدمات مناسب به نظر اینجانب در حال حاضر مطلوب نیست.

◀ سازمان زمین‌شناسی با تعریف استانداردهای بین‌المللی چه وظایفی برعهده دارد و در کشور ما این سازمان تا چه حد مطابق با تعریف جهانی فعالیت می‌کند؟

در بسیاری از موارد با استانداردهای جهانی فاصله دارد. برای مثال یکی از معضلات کشور در حال حاضر مسئله آب است که سازمان در رابطه با مطالعات هیدرولوژی و هیدروژئولوژی در سطح کشور به نسبت سایر خدمات، مطالعات زیادی - البته به نظر اینجانب - انجام نداده است. یکی از وظایف اصلی سازمان‌های زمین‌شناسی در سطح دنیا، تهیه اطلاعات پایه برای مطالعات بعدی و تفصیلی است. به علاوه خیلی از نقشه‌های زمین‌شناسی تهیه شده از کیفیت بالایی برخوردار نیستند و این مسئله باید مورد توجه بیشتری قرار گیرد.

◀ چگونه می‌توان یک زمین‌شناس موفق بود؟
به نظر اینجانب یک زمین‌شناس زمانی می‌تواند موفق باشد که این رشته را با علاقه انتخاب کرده و در طول تحصیل سعی بر این داشته باشد که علاوه بر مطالب نظری، کارهای عملی را با جدیت دنبال کند؛ زیرا مطالعات زمین‌شناسی و معدنی بیشتر بر مبنای کارهای عملی (صحرایی و آزمایشگاهی) متکی است.

◀ به نظر شما واگذاری تهیه نقشه‌های زمین‌شناسی به بخش خصوصی می‌تواند باعث ارتقا کیفیت این نقشه‌ها شود؟
واگذاری تهیه نقشه‌های زمین‌شناسی به بخش خصوصی و دانشگاه‌ها بسیار مفید است، به شرط اینکه در بررسی صلاحیت افراد و سوابق کاری آنها دقت و نظارت کامل شود و این نقشه‌ها توسط شرکت‌های و افراد صاحب صلاحیت و آشنا با منطقه تهیه شود.

◀ با توجه به سابقه طولانی شما در دانشگاه، آیا محتوای آموزشی دروس مرتبط با زمین‌شناسی و معدن در دانشگاه‌ها از سطح کمی و کیفی قابل قبولی برخوردار است؟ و آیا امکانات مناسب و زیر ساخت‌های لازم برای این رشته‌ها که عمدتاً ماهیت عملی و آزمایشگاهی هم دارند، وجود دارد.
سرفصل و محتوای دروس نسبتاً مناسب است و با استانداردهای

◀ به نظر شما از دانش زمین‌شناسی در چه زمینه‌هایی می‌توان بهره برد و آیا در کشور ما زمین‌شناسان در تمامی این حوزه‌ها، حضور دارند.

زمین‌شناسان می‌توانند در زمینه‌هایی همچون اکتشاف و بهره‌برداری از منابع سوخت‌های فسیلی (نفت، گاز و ذغال)، اکتشاف معادن، آلودگی‌های زیست محیطی، آبخیزداری، هیدروژئولوژی (سازندهای سست و سخت)، بهره‌برداری از معادن پلاستی، بلایای طبیعی، ژئوتکنیک (در رابطه با ساخت و ساز، راهسازی و غیره)، زمین‌شناسی پزشکی و غیره کارآمد باشند. ولیکن به‌طور مطلوب در کشور ما از این متخصصان استفاده نمی‌شود. برای مثال در مسئله آبخیزداری که قسمت عمده آن در رابطه با فرسایش است، کمتر از زمین‌شناسان استفاده شده است و مطالعات بیشتر توسط متخصصان کشاورزی انجام می‌شود.

چگونه می بینید.

نقش زمین شناسان در صنعت نفت، به ویژه اکتشاف و بهره برداری، بسیار زیاد است و در مجموع، زمین شناسی و ژئوفیزیک و ژئوشیمی آلی است که می تواند کمک زیادی به شناخت منابع هیدروکربوری کرده و از اتلاف هزینه جلوگیری کند. امروزه روش های مختلف لرزه نگاری و نرم افزارها، حتی در بهره برداری از مخازن نیز نقش بسیار بالایی دارند. مدل سازی حوضه با استفاده از نرم افزارها از دهه ۱۹۹۰ تاکنون در صنعت نفت بسیار کاربرد پیدا کرده و هر روز در این زمینه شاهد پیشرفت های زیادی هستیم. که خوشبختانه در سال های اخیر، مطالعات لرزه ای مناسب و استفاده از نرم افزارها در مدل سازی در صنعت نفت ایران، رواج گسترده ای پیدا کرده است.



آق دربند - سال ۱۳۶۴ همراه با دانشجویان

◀ در چه مجامع و انجمن های داخلی و بین المللی عضویت دارید. در مجامع علمی خارجی، انجمن زمین شناسان نفت آمریکا (AAPG) ۳۳ سال، انجمن زمین شناسان رسوبی (SEPM) ۴۱ سال و در مجامع علمی داخلی، انجمن زمین شناسی ایران، انجمن رسوب شناسی ایران، انجمن دیرینه شناسی ایران و انجمن بلورشناسی و کانی شناسی ایران عضو هستیم.

◀ تاکنون چه تالیفات، تحقیقات و پژوهش هایی داشته اید. کتاب "رسوب شناسی" را تالیف کرده ام که تاکنون ۱۵ مرتبه توسط انتشارات به نشر (آستان مقدس) تجدید چاپ شده است. علاوه بر آن ۸ عنوان کتاب در زمینه مطالعات صحرایی و آزمایشگاهی را نیز ترجمه و منتشر کرده ام.

تاکنون ۱۲۰ مقاله در مجلات بین المللی (خارجی)، ۱۷۰ مقاله در مجلات علمی - پژوهشی داخلی و در مجموع بیش از ۳۴۰ مقاله در کنفرانس های داخلی و خارجی ارائه کرده ام.

همچنین ۲۳ طرح پژوهشی که ۵ تای آن برای بخش نفت، گاز و ذغال دپارتمان معدن و انرژی استرالیای جنوبی (آدلاید)، ۳ طرح و گزارش برای اداره معدن و فلزات استان خراسان و نیز معادن سنگان، تهیه ۲ نقشه زمین شناسی برای سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور، یک طرح برای شرکت ملی نفت خزر، ۲ طرح برای شرکت نفت مناطق مرکزی ایران، یک طرح برای

بین المللی فاصله ای ندارد. ولی از نظر امکانات آزمایشگاهی، دانشگاه ها در شرایط مطلوبی قرار ندارند و باید به روز شوند. زیرا رشته های زمین شناسی و معدن نیاز به کارهای عملی و آزمایشگاهی دارند و در حال حاضر این امکانات در وضعیت مناسبی نیست. حتماً لازم است تا برای دانشجویان در تابستان ها دوره کارآموزی برگزار شود تا دانشجویان بتوانند با کارهای عملی آشنایی بیشتری پیدا کنند. یکی از معضلات فعلی، پذیرش دانشجو در تحصیلات تکمیلی است که به یک مسابقه بین دانشگاه های دولتی و آزاد تبدیل شده و بدون ضوابط، دانشجو پذیرش می کنند. لذا کیفیت کم شده و بر کمیت اضافه شده است.

◀ چه توصیه ای برای دانشجویانی که به رشته های معدن و زمین شناسی وارد می شوند، دارید.

به محصلان عزیز توصیه می کنم، با علاقه و آگاهی این رشته را انتخاب کرده و به کارهای عملی و به ویژه صحرایی، علاقمند باشند. در غیر این صورت با توجه به ویژگی های خاص این رشته ها، انتخاب آنها برای این عزیزان مناسب نیست و نمی توانند در آن موفق شوند.

◀ بخشی از سوابق کاری شما در خارج از کشور و به ویژه در حوزه نفت است، نقش زمین شناسان را در توسعه صنعت نفت کشور



سمینار بین‌المللی رودخانه‌ای در دانشگاه نبراسکا - سال ۲۰۰۰ همراه با پروفیسور برنر

شرکت گاز و ۹ طرح درون دانشگاهی را انجام داده‌ام.

علاوه بر این موارد، ۱۱۵ پایان‌نامه کارشناسی ارشد و ۳۷ رساله دکتری را راهنمایی کرده و مشاوره ده‌ها پایان‌نامه و رساله را عهده‌دار بوده‌ام.

◀ چه راهکاری برای استفاده کاربردی از پایان‌نامه‌ها یا رساله‌های دانشجویی در مقاطع تحصیلات تکمیلی پیشنهاد می‌کنید و اصولاً دلیل عدم بهره‌گیری از این تحقیقات علمی در کشور را در چه می‌دانید؟

متأسفانه ارتباط بین صنعت و دانشگاه‌ها بسیار مطلوب نیست تا پایان‌نامه‌ها و رساله‌های کارشناسی ارشد و دکتری بتواند کمک زیادی به صنعت بکنند. برای مثال در ارتباط با پایان‌نامه‌های مرتبط با صنعت نفت، کارفرما طرح را بر اساس داده‌های موجود و مشکلاتی که در این رابطه دارد، تعریف نکرده و از اساتید می‌خواهد که طرح را تعریف کنند. این مسئله در رابطه با مطالعات معدنی نیز به همین شکل است. در حالی که کارفرما باید بر مبنای مشکلات خود طرح تعریف کند. از این رو اکثر پایان‌نامه‌های زمین‌شناسی، کاربرد آنچنانی در صنعت نداشته و گاه تکراری است. امید است تا در آینده ارتباط بین دانشگاه‌ها و صنعت بیشتر شده و در ضمن از تعداد دانشجویان تحصیلات تکمیلی کاسته شود و بر

کیفیت کار افزوده شود.

◀ خاطره جالبی از دوران فعالیت کاری خود دارید.

بهترین خاطره اینجانب مربوط به سال ۱۹۷۷ میلادی است که از دانشگاه و سازمان زمین‌شناسی اوکلاهما در آمریکا برای دوره دکتری به دانشگاه آیوا رفتم. پس از ورود به دپارتمان با اینکه یک با قبلاً دپارتمان زمین‌شناسی آنجا را دیده بودم ولی نمی‌دانستم که دانشجوی ایرانی دیگری در این دپارتمان است و در کمال ناباوری رئیس بخش به من گفت که یک دانشجوی ایرانی دیگر اینجاست و تصمیم گرفتم هر دو شما را در یک اتاق بگذارم و این فرد کسی نبود جز زنده‌یاد، دوست بسیار عزیز و هم‌اتاقی خوبم، مرحوم دکتر عبدالمجید یعقوب‌پور که پس از دیدن ایشان بی‌نهایت خوشحال شدم.

این بهترین خاطره من است که با یک معلم اخلاق و یک دوست بسیار عزیز آشنا شدم و مدتی با یکدیگر در یک اتاق و یک دپارتمان مشغول تحصیل بودیم.

با سپاس بیکران از اینکه وقت خود را به مجله ما اختصاص دادید و در این گفت‌وگو شرکت کردید.